

UCHWAŁA

Dnia 14 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z wniosku Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w W.
przeciwko dłużniczce A. G.
o nadanie klauzuli wykonalności na rzecz następcy prawnego wierzyciela,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 14 czerwca 2019 r.
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Rejonowy we W.
postanowieniem z dnia 14 stycznia 2019 r., sygn. akt VII Co [...],

"Czy dopuszczalne jest nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 788 § 1 k.p.c. na rzecz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa sądowemu tytułowi egzekucyjnemu wydanemu na rzecz Agencji Nieruchomości Rolnych?"

podjął uchwałę:

Sądowemu tytułowi egzekucyjnemu wydanemu na rzecz Agencji Nieruchomości Rolnych można nadać klauzulę wykonalności na rzecz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa bez potrzeby wykazywania przejścia uprawnienia objętego tym tytułem dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 788 § 1 k.p.c. w związku z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, Dz.U. poz. 624 ze zm.).

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 7 marca 2018 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym we W. oddalił wniosek Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w W. (dalej jako: „wnioskodawca” lub „KOWR”) o nadanie klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty wydanemu przeciwko A. G. w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy we W. w sprawie o sygn. akt VII Nc [...] na rzecz KOWR jako następcy prawnego pierwotnego wierzyciela - Agencji Nieruchomości Rolnych w W..

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 marca 2018 r. wskazano, że wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie, gdyż wnioskodawca nie przedłożył dokumentów, o których mowa w art. 788 § 1 k.p.c.

Skargę na postanowienie z dnia 7 marca 2018 r. wniósł wnioskodawca.

Sąd Rejonowy we W., rozpoznając skargę, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 767^{3a} zdanie trzecie k.p.c., w postępowaniu uregulowanym w części trzeciej kodeksu postępowania cywilnego sąd rozpoznaje skargę na postanowienie referendarza w składzie jednego sędziego, jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu. Oznacza to, że sąd rozpoznający skargę w tym wypadku może przedstawić Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia (art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze i z art. 767^{3a} k.p.c.)

Artykuł 788 § 1 k.p.c. ma zastosowanie do przypadków następstwa prawnego niezależnie od tego, czy chodzi o sukcesję singularną, czy o sukcesję uniwersalną, jak również niezależnie od tego, czy następstwo wynika z ustawy, czy z czynności prawnej; dotyczy następstwa prawnego po stronie wierzyciela lub po stronie dłużnika, do którego doszło jeszcze w toku sprawy przed powstaniem tytułu egzekucyjnego albo już po jego powstaniu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., III CZP 106/14, OSNC 2016, nr 1, poz. 1). Przepis ten daje

wyraz ogólniejszemu założeniu, że zmiany podmiotowe w zakresie uprawnień lub obowiązków objętych sporem sądowym, do których doszło w toku postępowania i których nie uwzględnia treść tytułu egzekucyjnego, lub które nastąpiły już po jego powstaniu, powinny mieć odzwierciedlenie w tytule wykonawczym (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2004 r., III CZP 63/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 174 i z dnia 5 marca 2009 r., III CZP 4/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 2). Ustawodawca nie zdecydował się przekazać kompetencji do dokonywania ustaleń w tym zakresie, choćby wyłącznie na podstawie dokumentów, organowi egzekucyjnemu, lecz uzależnił dopuszczalność wszczęcia egzekucji na rzecz aktualnego wierzyciela lub przeciwko aktualnemu dłużnikowi od nadania na rzecz tego wierzyciela względnie przeciwko temu dłużnikowi klauzuli wykonalności, powierzając podejmowanie odpowiedniej decyzji sądowi w ramach sformalizowanego postępowania klauzulowego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., III CZP 106/14, OSNC 2016, nr 1, poz. 1).

Zgodnie z art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624, dalej jako: „u.p.w. KOWR”), z dniem 31 sierpnia 2017 r. zniesiona została Agencja Nieruchomości Rolnych (dalej jako: „ANR”), a z dniem 1 września 2017 r. utworzony został KOWR. Według art. 46 ust. 1 u.p.w. KOWR, z dniem 1 września 2017 r. KOWR z mocy prawa wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki znoszonej ANR, w szczególności z tym dniem mienie ANR stało się mieniem KOWR, a wierzytelności i zobowiązania ANR stały się wierzytelnościami i zobowiązaniami KOWR. W zakresie zastosowania art. 46 ust. 1 u.p.w. KOWR doszło więc do sukcesji uniwersalnej KOWR po zlikwidowanej ANR. Chodzi o sukcesję *mortis causa*. Specyfiką tej regulacji ustanawiającej tę sukcesję jest to, że przepis ustawy nie określa ogólnie i generalnie kategorii podmiotów, które podlegają likwidacji, oraz kategorii podmiotów, które stały się następcami prawnym podmiotów podlegających likwidacji, lecz wskazuje konkretny, indywidualnie określony podmiot, który został zlikwidowany (ANR), i konkretny, indywidualnie określony podmiot (KOWR), który stał się ogólnym następcą prawnym zlikwidowanego podmiotu. Konsekwencją takiej indywidualnej regulacji jest to, że żaden przepis prawa nie

przewiduje stwierdzenia w jakikolwiek sposób przez jakikolwiek organ, że między zlikwidowaną ANR a nowoutworzonym KOWR doszło do sukcesji uniwersalnej w odniesieniu do praw i obowiązków przysługujących dotychczas ANR. Nie istnieje również żaden rejestr, w którym ujawnieniu podlegałaby likwidacja ANR i utworzenie KOWR jako jej ogólnego następcy prawnego.

Przewidziane w art. 46 ust. 1 u.p.w. KOWR następstwo ogólne KOWR po ANR w zakresie praw i obowiązków należy kwalifikować jako przejście na inną osobę uprawnienia lub obowiązku w rozumieniu art. 788 § 1 k.p.c. Przesądza to o tym, że w granicach działania art. 46 ust. 1 u.p.w. KOWR zastosowanie może mieć art. 788 § 1 k.p.c. Jako problematyczne jawi się jednak *prima facie* spełnienie warunku nadania klauzuli wykonalności na rzecz lub przeciwko następcy prawnemu w postaci wymagania wykazania dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym przejścia uprawnienia lub obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym. Ustawodawca tego problemu nie rozwiązał. Rozwiązania nie stanowi regulacja zawarta w art. 47 ust. 2 u.p.w. KOWR, zgodnie z którą w sprawach sądowych lub egzekucyjnych, w których stroną lub uczestnikiem była ANR, stroną lub uczestnikiem z dniem 1 września 2017 r. stał się stosowanie do swej właściwości KOWR.

Przepis art. 788 § 1 k.p.c. w zakresie wykazania przejścia na inną osobę uprawnienia lub obowiązku objętych tytułem egzekucyjnym ustanawia podwyższone wymagania dowodowe, które uzasadnione są przedmiotem regulacji, znaczeniem następstwa prawnego w zakresie uprawnień lub obowiązków dla biegu egzekucji oraz potrzebą wzmożenia ochrony praw prywatnych w postępowaniu egzekucyjnym. Wymagania te stanowią odstępstwo od dominującej w postępowaniu cywilnym zasady swobodnej oceny dowodów na rzecz formalnych reguł dowodzenia, które oznaczają, że sąd może stosować tylko określone przez prawodawcę środki dowodowe i oceniać ich moc na podstawie ściśle oznaczonych kryteriów (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2015 r., III CZP 15/15, OSNC 2016, nr 5, poz. 56).

Wymagania dowodowe, które ustanawia art. 788 § 1 k.p.c., spełniają funkcję gwarancyjną. Upraszczają one także postępowanie o nadanie klauzuli

wykonalności tytułowi egzekucyjnemu na rzecz lub przeciwko następcy prawnemu. Oznacza to, że ich znaczenie jest aktualne w takich sytuacjach, w których te funkcje mogą być realizowane i w których istnieje konieczność realizacji tych funkcji. Jest tak w niemal każdym wypadku, w którym doszło do następstwa prawnego w odniesieniu do uprawnienia lub obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym, bez względu na to, czy chodzi o następstwo prawne pod tytułem ogólnym, czy też pod tytułem szczególnym, jak również bez względu na to, czy do następstwa doszło na skutek czynności prawnej, czy też z mocy ustawy.

W wypadku następstwa prawnego z mocy ustawy (prawa) wyodrębnić można szczególną, zaistniałą w sprawie, w której przedstawiono rozpatrywane zagadnienie prawne, sytuację, w której przepis prawa wskazuje konkretny, indywidualnie określony podmiot, który uległ likwidacji, oraz inny konkretny, indywidualnie określony podmiot, który z mocy prawa stał się następcą prawnym - pod tytułem ogólnym - zlikwidowanego poprzednika prawnego. W tej sytuacji na podstawie przepisu prawa, przewidującego następstwo prawne, można dokonać ustalenia, że doszło ono do skutku między konkretnymi, indywidualnie określonymi podmiotami. Nie ma potrzeby, aby przejście uprawnienia lub obowiązku, objętego następstwem prawnym, ustalać na innej, dodatkowej podstawie. Przepis prawa jest wtedy wystarczającą i zarazem najpewniejszą podstawą ustalenia, że uprawnienie lub obowiązek przeszły z jednego konkretnego, indywidualnie określonego podmiotu na inny, konkretny, indywidualnie określony podmiot.

W rozpatrywanej sytuacji stosowanie wymagania dowodowego określonego w art. 788 § 1 k.p.c. jest zbyteczne z tego powodu, że przepis prawa daje większą pewność w kwestii zaistnienia następstwa prawnego, a tym samym również większą gwarancję ochrony praw niż dowód z dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Odwołanie do przepisu prawa w celu ustalenia przejścia uprawnienia lub obowiązku objętych tytułem egzekucyjnym jest również w takiej sytuacji, przy zachowaniu wspomnianej gwarancji ochrony praw, najprostszym możliwym rozwiązaniem. Przesądza to także o tym, że nie ma potrzeby kreowania odpowiedniego dokumentu wykazującego przejście uprawnienia lub obowiązku w drodze powództwa o ustalenie

(art. 189 k.p.c., por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1951 r., ŁC Prez. 689/50, OSN 1952, nr 1, poz. 3), że uprawnienie lub obowiązek stwierdzone tytułem egzekucyjnym, przeszły - z mocy prawa - z jednego, konkretnego i indywidualnie określonego w tym przepisie podmiotu, na inny, również konkretnie i indywidualnie określony w tym przepisie podmiot.

Z tych względów, na podstawie art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 i z art. 767^{3a} k.p.c., Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.